

כוחה של תפלה אמיתית - להחזיר את האדם לתוך חיקו של הקב"ה כמו ע"י תשובה!!!

« תשובה עושה מחצה, ותפילה עושה הכל »

בפרשתינו כתיב קח את אהרן ואת בניו אתו וגו' (ויקרא ח, ב), והמדרש (ב) עוסק באריכות בענין כוחה הגדול של תפלה (עיי"ש כדי להבין השייכות לפסוק זה, ואכמ"ל), ובא"ד אי לשון דלהלן: "ר' יהודה ור' יהושע בן לוי, ר' יהודה אומר, תשובה עושה מחצה ותפלה עושה הכל, ר' יהושע בן לוי אומר, תשובה עשתה את הכל, ותפלה עשתה מחצה, על דעתיה דר' יהודה בר רבי, תשובה עושה מחצה ממי את למד, מקין שנגזרה עליו גזירה, כיון שעשה תשובה נמנע ממנו חצי גזירה וכו', על דעתיה דרבי יהודה ברבי דאמר תפלה עשתה את הכל, ממי את למד מחזקיה, חזקיה עיקר מלכותו לא היתה אלא ארבע עשרה שנה וכו', וכיון שהתפלל הוסיפו לו חמש עשרה שנה שנאמר וכו', ע"כ.

ואת הראיה מחזקיה מפרש בפ' יפת תואר וז"ל: "ומזה מוכח כמה גדול כח התפלה, דאף דהיתה אחר הגזירה ע"י הנביא, וקרוב ה' למות, עכ"ז נתוספו לו יותר, וע"כ גדול כח התפלה בכל מקום עושה הכל והותר", עכ"ל.

היוצא לנו מדברי המדרש (לחד מאן דאמר), דתפלה עושה הכל ותשובה עושה רק מחצה, וצריכין להבין שיטה זו, דנראה מלשון המדרש, שבאותה מקרה ומקום שתשובה מועילה רק למחצה, מועילה התפילה לכולו, וצ"ב ממנ"פ, אם מיירי שדרוש כאן תשובה של האדם, א"כ איך מועילה תפילה במקום התשובה, ואם אין צריכין כאן תשובה, אז איזה משמעות יש לתשובה שיועיל אפי' רק למחצה.

בגמ' שבת (פח.) אי' בזה"ל: "וַיִּתְּצֵבוּ בְּתַחְתִּית הַהָר (שמות יט, יז), א"ר אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה עליהם הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם וכו', אמר רבא אעפ"כ הדור קבלוה בימי' אחשוורוש דכתיב קִימוּ וְקַבְּלוּ הַיְהוּדִים (אסתר ט, יג), ע"כ. והפשט הוא, דהיה צריך לומר מקודם קיבלו ואח"כ קיימו, לכן מוכרח לומר שהכוונה היא שהם קיימו מה שקיבלו כבר, כלומר שחזרו וקיבלו את התורה מרצון מה שקבלו מכבר בזמן מתן תורה מתוך כפיה, ועי' רש"י ותוס' שם, שהיה זה 'מאהבת הנס שנעשה להם', כלומר, דע"י גודל אהבתם את השי"ת שנתעוררה אצלם ע"י הנס שנעשה להם, נמנו וגמרו ברצונם העז לקבל ולקיים את כל התורה כולה.

וכבר עמדו בזה המפרשים, דלכאוף מה נשתנה כ"כ בנס דפורים, הרי גם לפני מתן תורה, כבר ראו את רוב הנסים שנעשו להם ביציאת מצרים ובקריאת ים סוף, ועכ"ז אמרו חז"ל שקבלו את התורה רק מתוך כפיה, וא"כ מה היה הייחודיות של הנס של פורים, שרק לאחריו הדור קבלוה מאהבה ומרצון.

« בפורים נתגלה כוחה הגדולה של תפילה »

והנה כשברצוננו לעמוד על טיבה ומהותה של יו"ט פורים, נעיינ בגמ' מגילה במה שהאמוראים פתחו כשבאו לדרוש על הנס דפורים, ונראה איך הגדירו חז"ל את כוחה של היו"ט.

אי' בגמ' (מגילה יא.) "רב מתנה אמר מהכא (דברים ד, ז) כִּי מִי גוֹי גָדוֹל אֲשֶׁר לֹא אֱלֹקִים קִרְבָּיִם אֵלָיו (דברים ד, ז), ופ' במנות הלוי דקאי על מה דאי' בגמ' בר"ה (יח.) "א"ר שמואל בר איניא משמיה דרב, מניין לגזר דין של ציבור אע"ג שנחתם נקרע, שנאמר 'כה' אלוקינו בכל קראנו אליו', ע"ש, הרי שבפסוק זה מבואר כחה הגדול של תפילה בעת צרה, וכן עי' בתרגום עה"פ שם בואתחנן (ד ז) דתירגם "ארי מן עם רב די לה אלהא קריב לה לקבלא צלותה בעדן עקתה", - מיהו אותו עם שיש לו אלוה שקרוב אליו לקבל תפילותיהם בעת צרתם.

נמצא דרב מתנא הגדיר את מהותה הפנימי של היו"ט, בזה שנתגלה באותו יום כוח עצום של תפילה, שאע"פ שהגזירה כבר נחתמה, יכולה להיקרע.

גם הרמב"ם מגדיר כך את עצם קביעת יו"ט פורים, וכמו שכתב (בסוף מנין המצוות הקצרה) שכל מצוות דרבנן אין בהם משום בל תוסיף כי לא אמרו שהקב"ה ציווה אותו דבר לעשות כגון לקרוא את המגילה, "אלא כך אנו אומרים, שהנביאים עם בי"ד תקנו וציוו לקרות המגילה בעונתה, כדי להזכיר שבחיו של הקב"ה ותשועות שעשה לנו והיה קרוב לשוועתנו, כדי לברכו ולהללו, וכדי להודיע לדורות הבאים שאמת מה שהבטיחנו בתורה 'כי מי גוי גדול אשר לו אלוהים קרובים אליו וכו', עכ"ל.

הרי מפורש יוצא מדבריו הקדושים, שתכלית ענין הפורים הוא שני דברים, הא', כדי להללו ולשבחו, והב', להודיע כח התפלה.

גם במדרש (אסתר פ"ז יג) מתואר ומודגש ענין כוחה הגדול של תפלה שעוזר אפי' כשכבר נחתמה הגזירה, וז"ל המדרש: "באותה שעה רץ אליהו זכור לטוב בבהלה אצל אבות העולם ואצל משה בן עמרם, ואמר להם עד מתי אבות העולם רדומים בשינה, ואי אתם משגיחים על הצרה שבניכם שרויין בה וכו' ואתם עומדים מנגד ואינכם משגיחים, אמרו לו מפני מה, אמר להם, מפני שנהנו ישראל מסעודתו של אחשוורוש, ובעבור זאת נגזרה עליהם גזירה לכלותם מן העולם ולאבד את זכרם, אמרו לו אברהם יצחק ויעקב, אם הם עברו על דת הקדוש ברוך הוא ונחתמה גזירתם מה אנו יכולים לעשות".

"חזר אליהו ואמר לו למשה, אי רועה נאמן, כמה פעמים עמדת על הפרץ לישראל ובטלת גזירתם לבלתי השחית שנאמר וכו', אמר לו משה כלום יש אדם כשר באותו הדור, אמר לו יש ושמו מרדכי, אמר לו לך והודיעו כדי שיעמוד הוא משם בתפלה, ואני מכאן, ונבקש רחמים עליהם לפני הקב"ה, אמר לו, רועה נאמן כבר נכתבה אגרת כלייה על ישראל, אמר לו משה אם בטיט היא חתומה תפלתנו נשמעת, ואם בדם נחתמה מה שהיה הוא, אמר לו בטיט היא חתומה, אמר לו משה רבינו, לך והודיע למרדכי, מיד הלך והודיע למרדכי, וה"ד ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו (אסתר ד, א), עכ"ל המדרש.

ואכן אנו רואים, עד כמה הבין מרדכי הצדיק שכל כולו של הישועה תלויה במבחן התפלה, עד שמיד התחיל מרדכי הצדיק לעורר את כלל ישראל לתשובה ולתפלה, וציוה להתענות ג' ימים וג' לילות, עד כדי כך שביטל את יו"ט פסח, וכמו שדרשו בגמ' (מגילה טו.) 'ויעבור מרדכי' שהעביר

הבשריים, אבל עדיין היה זהו במובן מסוים משפה ולחוץ כיון שהיו הכל בבחי' אתערותא דלעילא, בלי התבוננות עמוקה בנפשם.

« לנצל את כח התפלה שבפורים »

ולכן צריך כל אדם לזכור ולדעת, שכל יו"ט של פורים בנוי ומיוסד כדי להודיע לדורות הבאים כוח התפלה, ושלא נתייאש לעולם מלהתפלל אל הקב"ה.

ולכן אנו מוצאים שתיקנו חז"ל דוקא לפני יום הפורים את יום תענית אסתר, וכמו שהאר"ך בזה בספר **קב הישר** (פרק צז) בזה"ל (בדילוג): "שתענית אסתר נקבע על סמך לפי שבו ביום נקהלו לעמוד על נפשם והיו צריכים רחמים על כן הקבע יום זה לומר סליחות ותחנונים, ועל ידי תפלה זו הן מעוררים רחמים גדולים בפמליא של מעלה".

"ולכן כתיב בה ותעמוד אסתר בחצר המלך וגו', ופרש הוזהר אין עמידה אלא תפילה, והרבתי אסתר בתפלה עד שעלתה תפלתה למעלה למקום קדוש ונורא, וכתיב בה ויושט המלך לאסתר את שרביט הנהב (אסתר ה, ב), ומשך אליה חוט של חסד שהוא ביד הקב"ה, ולא לה בלחודה אושיט הקב"ה שרביט הזהב אלא אפילו דמתחברין בהדה".

"ולכן אנחנו עדת ישראל מתחברין ומתכנשין בבתי כנסיות, ובדאי על ידי אמירת הסליחות והתפילות אנו מעוררים את מרדכי הצדיק ואסתר המלכה, ובדאי הם מתחברים עמנו ביום התענית אסתר, אשר אנו מזכירים זכותן בסליחות, כי יום זה הוא מסוגל מאד שיקובל תפלתנו בזכות מרדכי ואסתר, וכל מי שצריך רחמים על איזה דבר שהוא צריך להתפלל, יקח פנאי לעצמו ביום התענית אסתר, ויאמר תחלה מזמור כ"ב בספר תהלים, למנצח על איילת השחר, ודרשו רז"ל דאסתר היתה נקראת אילת השחר, ואח"כ ישפוך שיחו לפני ה' ויבקש בקשתו, ויזכיר זכות מרדכי ואסתר אשר בזכותם יעתר לו הקב"ה ויפתח לו שערי רחמים ותקובל תפלתו ברצון".

« לא להגיד 'ה' יעזור', רק פשוט להתפלל בכל הכח »

וצריכין להבהיר נקודה מעניינת, שבאמת מה ששגור בפינו לומר תמיד 'ה' יעזור', אינו בא בהכרח מגודל בטחוננו בהש"ת, אלא אדרבה, לפעמים זה גורם לנו שנקל ונזלזל בכוחנו ובתפלתנו, וזה בא דוקא מתוך יאוש, שאין יותר מה לעשות.

וכמו מה שפירשו במשנה בסוף מסכת סוטה, במה שהתנא נמנה והולך כל מה שיהיה בעקבתא דמשיחא, חצפא יסגא, ויוקר יאמיר וכו', והמלכות תהפך למינות, ואין תוכחה וכו', וחכמת סופרים תסרח, ויראי חטא ימאסו, והאמת נעדרת וכו', והמשנה מסיימת 'ועל מי יש לנו להישען, על אבינו שבשמים', ובפשטות נראה שהנקודה האחרונה אינה חלק מן הפרעניות שיהיה בעקבתא דמשיחא, רק מלה של חיזוק ובטחון.

אולם שמעתי לפרש, שבאמת גם זה הוא חלק מן הפורענות ותיאור שפלות המצב של הדור של עקבתא דמשיחא, שהאנשים יהיו מיואשים לגמרי, ולא יעשו ואל יתאמצו בתפלה ובתחנונים אל הקב"ה, רק יפטירו בשפה ויניעו ראשם באמרם 'אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים'.

לכן עלינו להתחזק ביתר שאת וביתר עז, בהתקרב ימי הפורים האלה, שנזכור היטב את יסוד הזה של יו"ט פורים, ונעשה ונשקיע בתפלה ובתחנונים אל הקב"ה, בימים הקדושים האלו של תענית אסתר ופורים, וכמו בימים ההם גם בזמן הזה, הקב"ה ודאי ישמע שועתנו ויעתר לנו, בישועות וכל טוב סלה.

יום ראשון של פסח בתענית, ופירש"י (ס) 'שהרי ב"ג בניסן נכתבו האגרות, וניתן הדת בשושן, והתענו ג' ימים י"ד ט"ו וט"ז, ובששה עשר נתלה המן בערב'.

ואף על פי שידע והאמין מרדכי הצדיק בבירור ובכל מאודו שיתרחש כאן ישועה, וכמו שאמר לאסתר המלכה פי אם החרש תחרישי בעת הזאת רַחַם וְהַצֵּלָה יַעֲמוּד לַיהוּדִים מִמְּקוֹם אֲחֵר וְגו' (אסתר ד, ט), עכ"ז ידע והבין שזהו רק אם ישקיעו את כל מעיינם בכח התפלה.

« התפלה מעוררת את האמונה המביאה את האדם לידי תשובה »

אולם כאשר נדייק היטב בפסוק, ובכל אלו שמביאים את הפסוק הזה, לענין כוחה של תפילה, נראה כי עיקר הלימוד מודגש במלת 'קרובים אליו', היינו שכוחה הגדול של התפלה, וסיבת שמיעת וקבלת הקב"ה את תפילותינו, טמונה במציאות הזו של 'קרובים אליו'.

וכמו שמצינו גם בדברי הרמב"ן. דעל הפסוק אָהִיָּה אֲשֶׁר אָהִיָּה (שמות ג, ד), דרשו חז"ל בגמ' (ברכות ט): שאמר לו הקב"ה למשה, לך אמור להם לישראל, אני הייתי בשיעבוד זה ואני אהיה עמכם בשיעבוד מלכיות וכו', ופירש הרמב"ן (ס) בזה"ל: "כי משה אמר לפניו יתברך 'ואמרו לי מה שמו', היינו שיגיד להם השם שיוורה הוראה שלמה על המציאות ועל ההשגחה, והקב"ה השיבו למה זה ישאלו לשמי, אין להם צורך לראיה אחרת, כי אהיה עמהם בכל צרתם, יקראונו ואענם, והיא הראיה הגדולה שיש אלוקים בישראל קרובים אליו בכל קראנו אליו, ויש אלוקים שופטים בארץ, וזה פירוש נכון באגדה זו, עכ"ל".

ובכן עלינו להתעמק להבין היטב, מהו טיב אותה קירבה, והאיך מגיעים לקירבה הזאת, שבעקבותיו אכן ישמע ה' לקול תפילתנו בכל מצב.

ונראה להסביר, על פי דברי המשגיח הרה"ג ר' יחזקאל לעוונשטיין זצ"ל, שאכן כוחה של תפלה המבוארת כאן בא לידי ביטוי, כאשר התפלה מביאה את האדם לידי קרבה ודביקות להקב"ה, שכאשר האדם עומד בתפלה ומתפלל בהכנה אמיתית והרגש הלב, אזי מתעוררים אצלו רגשי אמונה והשגחה וקרבת ה', וכאשר האדם מתמיד בעסק התפלה באופן הנכון, אזי בכוחה להביא את האדם לחדול לגמרי מכל דבר רע, ולהתקרב אל הקב"ה לגמרי ולשוב בתשובה שלימה, שכן כאשר האדם מחדיר בתוכו נקודות אלו של אמונה והשגחה בהקב"ה, אזי מתבטלים כל מיני מדות רעות שיש באדם, כי כאשר ידע האדם שהכל נעשה בהשגחה מלאה ושאין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מרזיזין עליו מלמעלה, אף כאשר נראה שאדם בבחירתו הרע הזיק לו או הצר לו, אזי יתבטל כל מדות של כעס וקנאה, שנאה וגאווה, דמה יש לו עסק עם אנשים כאשר הכל נגזר עליו מלמעלה.

נמצא דתכליתה של התפלה היא, שתביא את האדם לידי קירבה כזאת, שכבר אין צורך ב'תשובה' מיוחדת, שהרי התפלה הביאה אותו כבר למקום גבוה מאד של קירבת ה', וכבר פעל ע"י תפילתו כל מה שאפשר לפעול ע"י תשובה, ועוד יותר, שכן הרויח כאן גם תשובה וגם תפלה.

וזהו פירושו של המדרש הנ"ל, שתפלה אכן פועלת על הכל, כי בכלל מאתים מנה, ואין זה במקום התשובה, אלא כי היא תשובה, ועוד יותר מזה.

ועפ"י ג"כ מובן היטב, למה הדור קבלוהו דוקא בימי אחשוורוש, ולמה לא הספיקו כל הנסים והנפלאות שראו ביציאת מצרים ובקריאת ים סוף, כי לדרגה זו שהאדם יקבל את כל המצוות בתוכיות מרצון ומאהבה, דרוש לזה התבוננות פנימית באמונה ובהשגחת ה', שלזה מגיעה האדם ע"י ענין התפלה, ועבודה זו נתגלה להם ביותר בפורים, וכמבואר למעלה, משא"כ ביציאת מצרים ובקריאת ים סוף, אכן ראו את כל הנסים בעיניים

"... דתכליתה של

התפלה היא,

שתביא את האדם

לידי קירבה כזאת,

שכבר אין צורך

ב'תשובה' מיוחדת,

שהרי התפלה

הביאה אותו כבר

למקום גבוה מאד

של קירבת ה', וכבר

פעל ע"י תפילתו כל

מה שאפשר לפעול

ע"י תשובה..."